

Ljudmila Ulitskaja: Köyhiä sukulaisia

[AM/31 ADMIN](#)

Valmis esikoinen – RIITTA VAISMAA (25.3.2020)

”Vanhan ajan maalaiskylämäisessä moskovalaiselämässä, jonka sokkeloiden ja sopukoiden vetovoimakeskuksia olivat iljanteiset vesipostit ja puuliiterit, ei ollut olemassa perhesalaisuuksia. Edes tavallista yksityiselämää ei ollut olemassa, sillä jokainen paikkatilkku yhteisellä pihanaruilla riippuvissa alushousuissa oli kaikille tuttu.

Naapurustossa elämä kuului, näkyi ja kävi päälle joka hetki, ja hengissä selviytyminen perustui vain ja ainoastaan siihen, että oikealta kaikuvaa rähinän räimettä tasapainotti vasemalla iloissessa hiprakassa vonkuva harmonikka.”

Venäläisten nykykirjailijoiden ehdottomiin huippuihin kuuluvan Ljudmila Ulitskajan novellien maisema on verevä ja rehevä. Jo vuonna 1993 alkujaan Ranskassa ilmestynyt Ulitskajan esikoisteos, novellikokoelma *Köyhiä sukulaisia*, on vasta tänä vuonna ilmestynyt suomeksi. Samassa niteessä on julkaistu myös

pienoisromaani *Sonetška* vuodelta 1995. Maisema on tuttu mm. jo parin vuoden takaisesta kertomuskokoelmasta *Meidän tsaarimme väkeä*, vaikka jälkimmäinen on venäjäksi ilmestynyt vasta 2007.

Yhtäläisyyttä on myös novellien ilmaisussa ja henkilökuvissa.

Köyhiä sukulaisia koostuu ihmisten kohtaamisista, joissa ovat samaan aikaan läsnä arkielämä ja metafysiset kokemukset. Jokapäiväisiä sattumuksia leimaa oma outo logiikkansa. Kaikesta välittyä kirjailijan lämmin myötätunto ja syvästi inhimillinen suhde kuvattaviinsa. Köyhät ovat monitaitoisia selviytyjiä, ja kurjuuden rinnalla kukkii aina myös onni.

Köyhien sukulaisten kahdeksassa novellissa ja pienoisromaanissa *Sonetška* päähenkilöitä ovat naiset ja tytöt.

Miehiä kuvataan sen kautta, miten he vaikuttavat päähenkilöiden elämään.

Rakkaus on monimuotoinen, se sattuu kohdalle, kun on sattuaakseen. Ulitskajan novelleissa rakkaudesta ei tunneta syyllisyyttä eikä huonoa omaatuntoa vaan iloa ja nautintoa, joka suodaan myös muille. Köyhien sukulaisten rakkaus ei ole järin sovinnasta. Useissa novelleissa puolisoitten tai rakastavien ikäerot ovat melkoiset, ja joskus partnereiden yhteiskunnallinen asema eroaa tavanomaisesta.

Novellissa ”Bronka” nimihenkilön ensimmäinen lapsi syntyy, kun tyttö on vain 14-vuotias. Kun poika opettelee kävelemään, syntyy seuraava lapsi ja pian kohta jo kolmas, neljäs ja viides. Bronkan kiivas äitikin alkaa suhtautua lapsien tuloon samoin kuin vuodenaikoihin. Bronka ei kerro lasten isää, kaikki lapset ovat samannäköisiä.

Novellin lopussa selviää, että lasten isä sopisi paremmin Bronkan omaksi isoisäksi kuin tämän lasten isäksi.

Alkujaan miehen kotia siivonnut Bronkan äiti jätti tyttärensä ystävällisen miehen luo leikkimään. Leikkiä kesti miehen kuolemaan saakka.

Hilpeä ja juhliä rakastava, hyvin korkeassa iässä oleva Golja viettelee ystävättärensä keski-ikäisen, ikkunoita tiivistämään tulleen pojan. Rakkaus syttyy ja kestää Goljan elämän loppuun. Yliopistossa ranskaa opettava, professorin vapaamielinen ja monia suhteita miehensä tietien harrastava vaimo Ljalja ryhtyy suhteeseen poikansa sirkustaiteilijaystävänsä kanssa. Ljalja suhtautuu ihmisiin hyvin myönteisesti. Poikkeuksen tekee hänen oma tyttärensä, joka on ja lihava ja äidin mielestä kaikin puolin naiseksi epäkelpo. Kun Ljalja taas menee tapaamaan nuorta rakastajaansa, hän tapaa pojan sängystä tyttärensä. Äiti ei koskaan toivu entiselleen.

Rakkaudella on suuri merkitys Ulitskajan naisille. Novellissa ”Buharan tytöt” Buharan ainolla lapsella on downin syndrooma. Äiti omistautuu tyttären hoivaamiselle, isä lähtee omille teilleen. Kun Buhara tietää pian kuolevansa, hänen tärkeimmäksi tehtäväkseen tulee taata tyttärelle parisuhteen onni. Kahden vammaisen liitosta tulee liikuttavan onnistunut, vaikka ympäristö ei alkuun ymmärtänyt Buharan hanketta.

Pienoisromaanissa *Sonetška* päähenkilö äkkirakastuu parikymppisenä yli 50-vuotiaaseen taiteilijaan. Vaikka parin elämässä on paljon hankaluuksia, Sonetška jaksaa ihmetellä, miten hänen elämänsä on voinut sattuä tällainen onni. Kun mies on yli 70-vuotias, hän ryhtyy suhteeseen tyttärensä ystävän ja perheessä lähes toisen tyttären asemassa olevan itseään yli 50 vuotta nuoremman Jasjan kanssa. Kun asia paljastuu, Sonetška on äärettömän onnellinen, että Robert saa vielä kokea nuoren rakkauden. Pian Sonetška ja Jasja jo järjestävät yhdessä Robertin hautajaiset ja muistonäyttelyn.

Pienoisromaanin *Sonetška* on ylistys kirjallisuudelle. Sonetška lukee ja lukee jo pikkutytyöstä lähtien. Työpaikan hän saa onnekseen kirjaston varastosta, missä ei juuri koskaan kukaan käy. Lukurauha on taattu. Kirjastossa hän kuitenkin tapaa miehensä Robertin. Avioliitto, muutot sekä lapsen saaminen ja kasvattaminen vievät koko Sonetškan ajan. Kun mies on haudattu, Sonetška sukeltaa onnellisena kirjojen seuraan.

Ulitskajan novelleissa eletään värikästä köyhän väen neuvostoarkea, jossa naapurua tai sukulaista pyritään auttamaan. Niminovellissa ”Köyhiä sukulaisia” köyhä sukulaisnainen kuin sattumalta vierailee hyvin pärjäävän

sukulaisen luona aina tiettyinä kuukauden päivinä. Köyhä saa kuukausittaisen avustuksensa, ja hänen laukkuunsa kerätään ruokaa ja kaikenlaista pois joutavaa tavaraa. Aina on joku vielä köyhää sukulaista köyhempi. Köyhä jakaa saamisensa, eikä tunnu köyhältä lainkaan. Jakamisen onni on vilpitöntä.

Neuvostoelämään kuuluvat leirit ja karkotukset näkyvät arkisina viittauksina. Ulitskajan henkilöille ne ovat itsestään selviä tosiasioita, eivät sen kummempia kuin torilla käynti. Niitä ei peitellä tai hävetä, sellaista vain tapahtuu, ja tuntuu tapahtuvan useille tavallisille ihmisille. Tämäkin juonne jatkuu monissa kirjailijan töissä. Ljudmila Ulitskajan muiden teosten tapaan juutalaisuus pilkistää useimpien hänen kuvaamiensa henkilöiden elämässä, ei kovin keskeisenä mutta ainakin sivujuonteena lähes jokaisessa novellissa. Uskovaisia ei olla, mutta joistakin traditioista pidetään kiinni. Novellin ”Laukku-Genele” päähenkilö on köyhä ja äärimmäisen säästäväinen, mutta pääsiäiskanahan hän haluaa aina sukulaislapsilleen valmistaa. Hänestä se on paras mahdollinen pääsiäisuhri. Ulitskaja suhtautuu niin juutalaisuuteen kuin muihin uskontoihin lempeän humoristisesti. Ljudmila Ulitskaja käyttää viehättävästi *Köyhissä sukulaisissa* monessa novellissa henkilöiden kierrätystä novellista toiseen. Tämäkin on tuttua kirjailijan myöhemmistä teoksista. Kaiken kaikkiaan Ulitskajan kirjallinen tyyli on yllättävän valmis jo esikoisteoksessa.

Ljudmila Ulitskaja: *Köyhiä sukulaisia* (Bednyje rodstvenniki) & *Sonetška* (Sonetška). Suom. Arja Pikkupeura. Siltala 2020. 186 s.

Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko